

С. В. Болотіна,

*кандидат філософських наук, доцент,
ORCID 0000-0001-6939-3840,
e-mail: taxiigle@gmail.com,*

О. В. Шубна,

*кандидат економічних наук, доцент,
e-mail: Shubnaalena@gmail.com,*

А. В. Бородай,

кандидат політичних наук, доцент,

Н. Л. Стешенко,

кандидат історичних наук, доцент,

ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія», м. Краматорськ

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПОЛІТИЧНИМИ РИЗИКАМИ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Транснаціональні корпорації (ТНК) сьогодні є провідними суб'єктами міжнародної господарської діяльності. Вони здійснили трансформацію світової економіки в інтернаціональне виробництво, сприяли розвитку науково-технічного прогресу в усіх його напрямках: технічного рівня і якості продукції; ефективності виробництва; вдосконалення форм менеджменту, управління підприємствами. Вони забезпечують діяльність через свої дочірні підприємства і філії в багатьох країнах світу за єдиною науково-виробничою та фінансовою стратегією.

Процеси транснаціоналізації є основою сучасних світогосподарських відносин і сталою тенденцією розвитку економіки. За умов активізації міжнародної інвестиційної діяльності зростають і основні показники діяльності ТНК [1, с. 59]. Слід зазначити, що провідним шляхом впливу ТНК на економіку країни є прямі іноземні інвестиції (ПІІ). За даними Організації Об'єднаних Націй, багатонаціональні корпорації здійснюють майже 90% прямих іноземних інвестицій світу, що забезпечує покращення економічного потенціалу країн, у яких діють філії ТНК, покращує платіжний баланс, сприяє модернізації економіки та обміну інноваціями. Водночас діяльність ТНК не лише дає країнам-реципієнтам додаткові можливості для економічного зростання і розвитку, але й забезпечує зменшення рівня економічної самостійності, маючи вплив на формування державної політики регулювання ринків та секторів національної економіки. Транснаціональні корпорації відіграють важливу роль у створенні відпрацьованих роками методик оцінки політичних ризиків. Відповідно усі існуючі методики аналізу політичних ризиків, що використовуються у державному управлінні, переважним чином було розроблено в корпоративному секторі і лише згодом були адаптовані для потреб держави. Незважаючи на те, що ці мето-

дики, як і раніше, так і зараз мають серйозні обмеження, державні органи мають використовувати досвід ТНК у своїй практиці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Діяльність транснаціональних корпорацій та їх вплив на національну економіку вже давно є предметом наукових досліджень закордонних та вітчизняних учених. У працях зарубіжних дослідників С. Хірша, Р. Робінзона, Х. Прелмуттера основна увага зосереджена на з'ясуванні чинників розвитку, етапів формування, факторів розміщення ТНК. Вітчизняні вчені І. Карамбович, В. Рокоча, Б. Кравченко, Д. Лук'яненко, Г. Пастернак-Таранушенко та інші досліджували проблеми економічної безпеки країни. Проблематику здійснення інвестиційної діяльності ТНК висвітлено у працях таких вітчизняних науковців, як Л. Шабаліна, С. Якубовський, І. Аванесова, Н. Скопенко та інші.

Вивченню питань державного управління ризиками, у тому числі політичними, присвячено чимало праць українських і зарубіжних учених. Серед них можна відзначити наукові доробки Т. Авена, Г. Бхатті, К. Ващенко, Дж. Дженні, В. Кривошеїна, Є. Крохіної, М. Паувера, О. Ренна, К. Харді та інших. Проте, попри наявність ґрунтовних фахових робіт із цієї проблематики, остання продовжує перебувати у тіні дослідницької уваги, яка концентрується переважно на вивченні проблем організації ризик-менеджменту в системі державного управління або на рівні окремих її галузей чи органів, а також державного управління системними ризиками.

Метою статті є визначення та характеристика основних ключових особливостей організації управління політичними ризиками транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внесок транснаціональних корпорацій у світовий

бізнес досить вагомий і розподіляється на кілька рівнів. По-перше, вони є найбільш активними учасниками сучасної форми світового розподілу праці і конкуренції на міжнародному рівні. У межах певних держав вони конкурують із місцевими компаніями або іншими міжнародними компаніями за ринки сировини і збуту, а також за місцеві дотації та інші пільги. ТНК мають вплив як на країни базу-

вання, так і на приймаючі країни. Більшість країн, що приймають на своїй території філії ТНК, схвалюють їхню діяльність і навіть конкурують між собою, оскільки це забезпечує приплив ПІ, утворення додаткових робочих місць, посилення внутрішньої торгівлі, впровадження інновацій, випуск нових видів продукції. Розподіл основних інвесторів в Україну наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Основні інвестори в Україну в 2019 р.
(сформовано авторами на основі джерела [2])

Рейтинг	Країна	Проекти ПІІ (2016–2019 рр.)	Частка, %	Створено робочих місць, од.
1	Кіпр	27	12	217
2	Нідерланди	26	12	733
3	Велика Британія	19	8	363
4	Німеччина	16	6	1755
5	Швейцарія	16	6	1905
6	Австрія	12	4	42
7	Віргінські острови	12	4	22
8	Франція	12	4	555
9	Російська Федерація	11	3	151
	Інші	151	31	1256
	Усього	161	90	6999

Найбільш відомими транснаціональними корпораціями, що працюють на території України, є Coca-Cola, Daewoo, Sigma-Bleyzer, Western NIS Enterprise Fund, «Укртатнафта», Macdonald's Ukraine Ltd, Cargill PepsiAmericas і PepsiCo та Nestle, Procter & Gamble. В Україні зареєстровано близько 7362 філій іноземних ТНК, водночас у світі загалом їх понад 800 000, таким чином на Україну припадає лише 0,9% їх загальної кількості [3].

Україна викликає особливий інтерес ТНК у тих галузях, в яких чітко виражені конкурентні переваги щодо вітчизняних компаній. У 2019 р. найбільш привабливими для транснаціональних корпорацій

та інвесторів із країн ЄС та США були наступні сектори вітчизняної економіки: харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів (16,3% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій); торгівля (15,0%); фінансова сфера (9,1%); машинобудування (8,6%); транспорт (7,6%); операції з нерухомістю (5,2%); фармацевтика та нафтохімічна промисловість (4,1%) [4]. Сьогодні в Україні переважна більшість ТНК представлена у переробній промисловості. За версією Forbes, за підсумками 2019 р. велика частка із них була прибутковими (табл. 2).

Таблиця 2

Фінансові результати ТНК в Україні за 2019 р.
(сформовано авторами на основі джерела [3])

№ з/п	Корпорація	Галузь	Виручка за 2019 р., млн дол.
1	JT International	Тютюнова	8203,7
2	Philip Morris	Тютюнова	6775,1
3	Imperial Tobacco	Тютюнова	5399,4
4	Bunge	Агропромислова	6723,7
5	ViOil	Харчова	4459,8
6	Nestle	Харчова	6728,5
7	Shell	Нафтогазова	5255,8
8	Toyota	Машинобудівна	5477,6
9	Procter&Gamble	Хімічна	6833,1
10	PepsiCo	Харчова	7168,5

Найкращі фінансові результати отримали ТНК, що спеціалізуються на тютюновій та харчовій галузях промисловості, а саме: JT International, PepsiCo та Philip Morris. Проведений аналіз діяльності ТНК в Україні за галузями економіки показав, що значна частина цих підприємств спеціалізується на торгівлі

та ремонті, переробній промисловості, операціях із нерухомістю, будівництві. Тобто іноземні компанії не прагнуть вкладати кошти у високотехнологічні галузі, а більшість інвестицій спрямовують на торгівлю – галузь, яка дозволяє досить швидко отримувати високі прибутки.

Особливістю державного підходу до управління політичними ризиками ТНК, а також суттєвою перешкодою в побудові дієвої системи державного ризик-менеджменту, орієнтованого на стратегію прийняття ризику є традиційно стійке неприйняття ризику інститутами публічної влади. При цьому основними бар'єрами для прийняття ризиків державним сектором зарубіжні фахівці виділяють наступні: неприйнятність організаційної культури державних органів до визнання ризику; брак досвіду в застосуванні підходів управління ризиками, що практикуються у комерційному секторі, й, як наслідок, нестача кваліфікованих фахівців з управління ризиками в державному секторі; недостатність інформації про ризики і відсутність певного рівня прийнятного ризику; недостатність формальних систем, процесів і процедур ризик-менеджменту; невизначена відповідальність за управління ризиками; скорочення можливостей для інновацій, які містять вагомий ризик-потенціал, у системі державного управління внаслідок обмеженості фінансових ресурсів, а також запобігання невдач у процесі реалізації різних державних проєктів тощо.

З точки зору формальної логіки неприйняття ризику суб'єктами державної політики означає, що їх схильність до ризику має несприятливу тенденцію. Тобто урядові структури наражаються на певні проблеми, але вони не здатні приймати ризиковані рішення. У той же час неоднозначність ситуації полягає в тому, що схильність державних органів влади до ризику все ж має високу тенденцію. Основна перевага ризик-комунікацій як ефективного допоміжного інструменту управління політичними ризиками ТНК на державному рівні, особливо на ранньому етапі становлення державної політики, полягає у тому, що це дозволяє особам, які приймають рішення, краще і своєчасно інформувати зацікавлені сторони про ризики, а також здійснювати ефективний обмін даних між різними частинами системи державного управління, у тому числі щодо дієвих заходів їх пом'якшення.

У цілому, неправильне інформування про ризики, що виникають в суспільстві, закономірно призводить до вакууму інформації про них, що є основним чинником соціального посилення ризиків, тобто їх політизації. Зокрема, без належної інформації суспільство, та й взагалі державні інститути влади, починають сприймати завищений рівень ризику, ніж той, який насправді присутній. Слід розуміти, що подолання певних уявлень про ризик, які вже широко розповсюджені в соціальному середовищі, є невдячним завданням, майже без шансів на успіх [5].

Тому для запобігання браку ризик-комунікацій зарубіжна фахова література, присвячена розробці методичних рекомендацій із управління ризиками, у тому числі політичними, на державному рівні, вже давно здійснила вироблення ряду базових принци-

пів із організації відповідного процесу обміну інформацією.

Управління політичними ризиками, безсумнівно, передбачає активне керівництво цим процесом з боку суб'єктів вироблення державної політики, оскільки сам концепт управління ризиком безпосередньо пов'язаний із процесом ухвалення політико-управлінських рішень. Однак приймати рішення щодо завдань управління політичними ризиками самостійно не може навіть саме компетентне політичне керівництво. Більше того, реалії політичного контексту управління досліджуваними ризиками навіть у розвинених країнах є такими, що вже саме внесення конкретних питань щодо ризиків у політичний порядок денний є поширеним засобом володіння владою. Відповідно останній фактор впливає на процес ризик-менеджменту вже з самого його початку. Незгода суспільства із-за різного сприйняття ризику або галас в ЗМІ в контексті певного ризику часто використовується для просування окремих політичних інтересів [5, с. 62]. Такий вплив разом з потенціалом мобілізації широкої громадськості може сприяти збільшенню уваги до одних політичних ризиків, у той час як процес політизації інших соціальних ризиків може бути прихований від суб'єктів управління останніми або бути недооціненим унаслідок політичних чи особистісних мотивів осіб, які приймають ключові державні рішення.

Завдання такого порядку може достатньо ефективно вирішуватися тільки за умов належного рівня ризик-комунікацій, а також у рамках спеціалізованих структур, що на різних рівнях професійно вивчають політичний ризик. До останніх, окрім державного рівня, відносяться також:

– рівень комерційних організацій, особливо ТНК. Такі організації з великим об'ємом зовнішньоекономічних операцій, як уже згадувалося, мають найбільш розвинений механізм вивчення політичного ризику, оскільки в силу своєї діяльності займаються аналізом і математичною оцінкою ризиків, джерелом яких є органи державної влади. Це викликано необхідністю вироблення системи гарантій при торгових операціях за кордоном або при розміщенні зарубіжних інвестицій. Незважаючи на те, що оцінка політичного ризику обмежується загальними показниками, державні органи можуть і повинні використовувати цю інформацію і досвід у своїй практиці;

– рівень міжнародних інститутів. Моніторинг політичного ризику, що проводиться міжнародними і регіональними банками, установами Євросоюзу, ООН та інших міжнародних організацій, служить орієнтиром при виробленні стратегічних економічних і політичних рішень для національних держав і ТНК [6, с. 106–107].

Вищезазначене засвідчує, що співпраця держави з дослідним потенціалом комерційного сектору і міжнародних структур може допомогти дер-

жавним суб'єктам управління ризиками у вирішенні питань, пов'язаних із проблемами ідентифікації та мінімізації політичних ризиків до прийнятного рівня, особливо тих, що генеруються процесами глобалізації. Як наслідок, у багатьох політико-адміністративних системах вже створені і працюють незалежні агентства з оцінки системних ризиків, до яких включаються і політичні ризики для держави, а іноді й агентства з їх управління.

Визначення політичного ризику дозволяє оцінити вплив несприятливих, насамперед, політичних факторів, які складають поле політичних ризиків, на досягнення соціальних та економічних цілей. *Поле політичних ризиків* – це сукупність взаємозв'язків політичного характеру у досліджуваному політич-

ному просторі та часі. Структурно поле політичного ризику можна зобразити у вигляді трьох рівнів. Перший рівень стосується філій транснаціональних корпорацій та їхніх співробітників у країні свого тимчасового перебування з економічних причин. Другий рівень – це рівень держави з усіма інститутами влади й громадянського суспільства, включаючи національні неурядові організації, місцеві засоби масової інформації. Третій рівень стосується організацій наднаціонального характеру (ТНК, банки, міжнародні урядові й неурядові організації, регіони за економічною чи територіальною ознакою). Схематично поле політичного ризику відображено на рисунку.

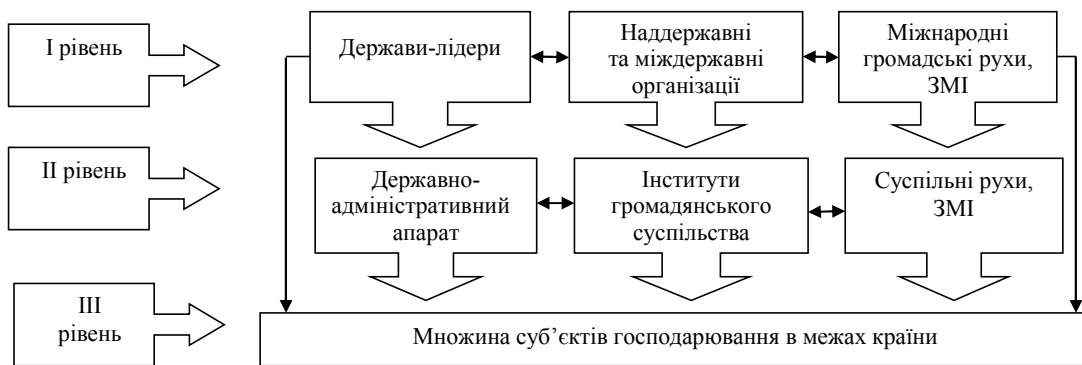

Рисунок. Поле політичного ризику
(сформовано авторами на основі джерела [7])

Тривалим єдиним джерелом політичного ризику були дії державного апарату. Держава сьогодні є серйозною адміністративною силою, однак важливе значення мають дії й інших транснаціональних корпорацій. ТНК можуть впливати на рівень політичного ризику через національні уряди та неурядові інститути. Найбільш вагомими важелями «прямого» впливу є сучасні інформаційні технології та свобода пересування. Це зменшує можливість контролю з боку національного уряду за всіма процесами усередині країни. У країнах зі слабким економічним розвитком і нестабільною політичною ситуацією суб'єктом політичного ризику може бути сама держава.

Важливим є з'ясування наслідків розширення діяльності ТНК на національному ринку та виділення основних напрямів розвитку власних ТНК. Особливу увагу слід приділити питанням економічної безпеки, під якою розуміють стан національної економіки, що дає можливість задоволення життєво важливих потреб країни в матеріальних благах, незалежно від виникнення у світовій економічній системі або всередині країни форс-мажорних обставин соціально-політичного, економічного або екологічного характеру. При цьому негативних економічних наслідків, на нашу думку, може бути більше, ніж переваг, і не тільки для приймаючої країни, а й для країни базування (табл. 3).

Таблиця 3

Негативні наслідки діяльності ТНК
(сформовано авторами на основі джерела [8])

Для країни базування	Для приймаючої країни
1	2
<ul style="list-style-type: none"> – Суперечності між інтернаціональним глобальним характером операцій ТНК і територіально обмеженою компетенцією держави. – Заборона інвестування в окремі галузі як результат державного регулювання у сфері іноземного інвестування. 	<ul style="list-style-type: none"> – Нав'язування компаніям приймаючої країни неперспективних напрямів у системі розподілу праці. – Маніпулювання цінами (з боку ТНК) з метою уникнення податків. – Розташування екологічно небезпечних виробництв та підприємств із застарілою технікою на території приймаючої країни.

1	2
<ul style="list-style-type: none"> – Особливості умов інвестування (використання національних напівфабрикатів, навчання кадрів за своєю програмою, розширення експорту та виведення всієї продукції за кордон). – Наявність ризику конфіскації інвестицій. – Корпоративна ідеологія ТНК (власні спецслужби і достатня кількість зброї) 	<ul style="list-style-type: none"> – Нестійкість інвестиційного процесу. – Зовнішній контроль з боку ТНК. – Тиск на органи влади з метою лобіювання своїх інтересів. – Під час кризи капітали ТНК концентруються в країні базування, щоби стабілізувати внутрішню ситуацію. – Виснаження природних ресурсів приймаючих країн

Для зменшення негативного впливу зарубіжних ТНК на економіку України, на нашу думку, необхідно здійснити такі дії:

1. Діяльність іноземних ТНК має регулюватися згідно з національними інтересами. Насамперед із метою захисту національної економіки потрібно сформувати відповідну законодавчу базу, яка б регулювала процедуру виходу ТНК на місцевий ринок, надавала переваги місцевим інвесторам. Необхідно чітко регламентувати форми присутності ТНК на вітчизняному ринку, забезпечувати передавання до українських підприємств та адаптацію новітніх технологій і результатів НДДКР.

2. Створення вітчизняних ТНК. Сьогодні національний капітал, який формується за допомогою великих фінансово-промислових груп, може конкурувати з транснаціональними корпораціями. Україна вже зробила перші кроки до транснаціоналізації, тому надалі важливо стимулювати становлення вітчизняних ТНК, об'єднання їх із родинними закордонними корпораціями на взаємовигідній партнерській основі з урахуванням інтересів будь-якої зі сторін, підтримувати національні інноваційні під-

приємства, венчурні малі підприємства тощо. Створення українських ТНК дасть змогу певною мірою захистити національні економічні інтереси, сприятиме подальшому розвитку вітчизняних господарських структур, інтернаціоналізації їхнього виробництва і капіталу, інтеграції України у світову економіку.

Головними напрямками для інвестування ТНК є сфера торгівлі, телекомунікацій, також активно інвестують у нафтові комплекси. Частка країн із розвинутою економікою у притоках інвестицій ТНК продовжує стабільно зростати. У 2018 р. ТНК із розвинутих країн інвестували за кордон 1,1 трлн дол. США, що на 33% більше минулорічного показника. Натомість країни, що розвиваються, втратили свої позиції, і приплив інвестицій ТНК знизився на 14%, до 646 млрд дол. США. У країнах із перехідною економікою змінилася тенденція спаду, й інвестиції ТНК у даних країнах зросли на 81%, до 68 млрд дол. США. Найперспективнішими приймаючими країнами ТНК залишаються США, Китай та Індія. У табл. 4 пропонуємо розглянути рейтинговий список провідних ТНК за іноземними активами.

Таблиця 4

Провідні ТНК за обсягом іноземних активів за 2018 р.
(сформовано авторами на основі джерела [9])

№ з/п	Країна	Напрямок діяльності	Активи, млрд дол. США	
			загальні	іноземні
1	Vodafone, Велика Британія	телекомунікації	223,3	221,2
2	General Electric, США	електроніка та електротехніка	437,0	159,2
3	Exxon Mobil, США	нафтовий комплекс	149,0	101,7
4	Vivendi Universal, Франція	багатопрфільний бізнес	141,9	93,3
5	General Motors, США	транспортні засоби	303,1	75,2
6	Royal Dutch/Shell, Велика Британія, Нідерланди	нафтовий комплекс	122,5	74,8
7	British Petroleum, Велика Британія	нафтовий комплекс	75,2	57,5
8	Toyota Motor, Японія	транспортні засоби	154,1	56,0
9	Telefonica, Іспанія	телекомунікації	87,1	56,0
10	Fiat, Італія	транспортні засоби	95,8	52,8

Оцінки експертів ЮНКТАД свідчать про те, що головними одержувачами ПІІ, як і раніше, виступають промислово розвинені країни, на котрі припадає більше трьох чвертей глобального припливу інвестицій. Приплив ПІІ в країни, що розвиваються, також зростає. Однак частка країн, що розвиваються, у світових потоках ПІІ скорочується. У 2018 р. ТНК із розвинених країн інвестували за кордон 1,1 трлн дол. США, це на 33% більше, ніж у попередньому

році, а ТНК з Європи та Японії сприяли економічному зростанню. Незважаючи на це, їх рівень ПІІ залишився на 40% менше його найвищого рівня в 2007 р. ТНК із країн, що розвиваються, та країн із перехідною економікою, навпаки, зменшили свої інвестиції. Ці тенденції спричинили суттєву зміну загальної частки розвинутих країн у світовому потоці ПІІ, яка зросла з 61% у 2016 р. до 72% у 2018 р. [9].

Отже, інвестиції транснаціональних корпорацій спрямовані на отримання максимального прибутку, досягнення конкурентних переваг, розширення ринків збуту продукції, обмін провідними технологіями, забезпечення стратегічного розвитку компанії тощо. Завдяки правильній інвестиційній політиці деякі великі ТНК мають доходи, які значно перевищують бюджет деяких країн. ТНК здійснюють великий вплив на громадськість, політичне лобі, оскільки мають значні кошти. Управління політичними ризиками на рівні транснаціональних корпорацій має як схожі, так і відмінні риси з управлінням на рівні звичайної компанії. Особливості політичних ризиків ТНК полягають у їхній інтерпретації, класифікації та методах використання. Операції між підрозділами ТНК, розташованими в різних країнах, являють собою велику частину зовнішньоторговельного обігу західних країн. Глобалізація діяльності транснаціональних корпорацій дає їм змогу здійснювати перекази з країни в країну у своїх інтересах величезні ресурси. Вплив транснаціональних корпорацій на економіку тієї чи іншої країни залежить від економічної потужності суб'єктів відносин, положення філій і дочірніх компаній ТНК у країні перебування.

Висновки. Процеси транснаціоналізації економіки України є сучасним закономірним явищем і яв-

ляють собою істотну рушійну силу активізації інноваційно-інвестиційної діяльності. Україна має значний природо-ресурсний потенціал, що є об'єктом зацікавленості багатьох транснаціональних корпорацій. Для вітчизняної економіки важливо не допустити надлишкового споживання цього ресурсу. Управління політичними ризиками ТНК вимагає комплексних ризик-комунікацій з усіма зацікавленими в цьому процесі державних і неурядових органів, чітко продуманої і збалансованої комбінації стратегічних державно-управлінських заходів при реагуванні на вже існуючі ризики, використання досвіду комерційного сектору, міжнародних організацій і, у першу чергу, власного людського капіталу. Таким чином, державне управління політичними ризиками повинно мати адаптовану до сьогоденних реалій функціонування політико-адміністративної системи, модель управління ризиками. До способів зниження ступеня ризику можна віднести: диверсифікацію, придбання додаткової інформації, лімітування, страхування, хеджування. Обов'язки керівників полягають у виборі найбільш відповідних для компанії рішень. Головним його завданням є оцінка ризику і зведення його до мінімуму, щоб отримати максимальний прибуток у разі вдалої операції та мінімізувати втрати в разі невдалої операції.

Література

1. Шабаліна Л. Д. Аналіз впливу транснаціональних корпорацій на економіку України. Донецьк, 2012. С. 59–63.
2. Основні інвестори в Україну. Звіт про прямі іноземні інвестиції в Україну в 2019 році. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 01.10.2020).
3. 200 найбільших компаній. Рейтинги – Forbes Україна. URL: <http://forbts.ua/ratings/>. (дата звернення: 01.10.2020).
4. Державний комітет статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 01.10.2020).
5. Communicate Risk / OECD, Public Management Service, Public Management Committee, PUMA/MPM(2001)5, 10 October 2001. URL: <http://www.oecd.org>.
6. Крохина Е. Е. Политические риски в механизме формирования государственной политики: дис. ... канд. полит. наук: 23.00.02 “Политические институты, этнополитическая конфликтология, национальные и политические процессы и технологии”. Москва, 2006. 171 с.
7. Боровских А. Природа политического риска в условиях перехода от международного к глобальному мироустройству. *Власть*. 2008. № 11. С. 31-37.
8. Якубовський С. О. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності. Київ, 2015. 488 с.
9. Global 500. *Fortune*. 2019. URL : <https://fortune.com/global500/2019/> (дата звернення: 02.01.2020).
10. Падерін І. Д., Горященко Ю. Г. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 1 (63). С. 103–107. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-1\(63\)-103-107](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-1(63)-103-107).

References

1. Shabalina, L. D. (2012). Analiz vplyvu transnatsionalnykh korporatsii na ekonomiku Ukrainy [Analysis of the impact of transnational corporations on the economy of Ukraine]. (pp. 59-63). Donetsk [in Ukrainian].
2. Osnovni investory v Ukrainu. Zvit pro priami inozemni investytsii v Ukrainu v 2019 rotsi [The main investors in Ukraine. Report on foreign direct investment in Ukraine in 2019]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> (last accessed 01.10.2020) [in Ukrainian].
3. 200 naibilshykh kompanii. Reitynhy – Forbes Ukraina [200 largest companies. Ratings – Forbes Ukraine]. Retrieved from <http://forbts.ua/ratings/> (last accessed 01.10.2020) [in Ukrainian].
4. Derzhavnyi komitet statystyky [State Statistics Committee]. (n.d.). *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> (last accessed 01.10.2020) [in Ukrainian].
5. Communicate Risk. (2001). OECD, Public Management Service, Public Management Committee, PUMA/MPM(2001)5, 10 October. Retrieved from <http://www.oecd.org>.
6. Krokhina, Ye. Ye. (2006). Politicheskiye riski v mekhanizme formirovaniya gosudarstvennoy politiki [Political risks in the mechanism of state policy formation]. *Candidate's thesis*. Moscow. 171 p. [in Russian].
7. Bordovaikh, A. (2008). Priroda politicheskogo riska v usloviyakh perekhoda ot mezhdunarodnogo k global'nomu miroustroystvu [The nature of political risk in the transition from international to global world order]. *Vlast' – Power*, 11, pp. 31-37 [in Russian].

8. Yakubovskiy, S. O. (2015). Transnatsionalni korporatsii: osoblyvosti investytsiinoi diialnosti [Transnational corporations: features of investment activity]. Kyiv [in Ukrainian].

9. Global 500. (2019). *Fortune*. Retrieved from <https://fortune.com/global500/2019/> (last accessed 02.01.2020).

10. Paderin, I. D., Horiashchenko, Yu. H. (2021). Stratehichni priorytety innovatsiinoho rozvytku pidpriemnytstva [Strategic Priorities for Innovative Development of Entrepreneurship]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 1 (63), pp. 103–107. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-1\(63\)-103-107](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-1(63)-103-107) [in Ukrainian].

Болотіна С. В., Шубна О. В., Бородай А. В., Стешенко Н. Л. Особливості управління політичними ризиками транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації економіки

У статті розглянуто специфіку функціонування ТНК, їх сучасну діяльність на інвестиційному ринку. ТНК на сучасному етапі розвитку є одними з найважливіших суб'єктів міжнародних економічних відносин. Інвестиційна діяльність транснаціональних корпорацій здійснює безпосередній вплив на стан платіжного балансу, обсяги виробництва, зовнішньоторговельний оборот, зайнятість, конкурентоспроможність приймаючої економіки. Визначено та охарактеризовано ключові особливості управління політичними ризиками ТНК. Особливості політичних ризиків ТНК пов'язані з їхньою інтерпретацією, класифікацією та застосовуваними методами. До засобів зниження ступеня ризику відносимо: уникнення ризику, утримання його, передачу ризику. До способів зниження ступеня ризику відносимо: диверсифікацію, придбання додаткової інформації, лімітування, страхування, хеджування. Доведено, що основна перевага ризик-комунікацій як ефективного допоміжного способу управління політичними ризиками ТНК на державному рівні, особливо на ранньому етапі вироблення державної політики, полягає у тому, що це дозволяє особам, що приймають рішення, краще і своєчасно інформувати зацікавлені сторони про ризики, а також здійснювати ефективний обмін даних між різними частинами системи державного управління, у тому числі щодо дієвих заходів їх пом'якшення. Проаналізовано головні напрями для інвестування ТНК за 2018 р. Визначено негативні наслідки діяльності ТНК та шляхи їх подолання.

Ключові слова: ТНК, інвестиційний ринок, прями іноземні інвестиції, ризик, політичний ризик, управління політичними ризиками, ризик-менеджмент, ризик-комунікації.

Bolotina E., Shubna O., Borodai A., Steshenko N. Features of Political Risk Management of Transnational Corporations in the Context of Economic Globalization

The article considers the specifics of the functioning of TNCs, their current activities in the investment market. TNCs are currently one of the most important actors in international economic relations. The investment activity of transnational corporations has a direct impact on the balance of payments, production volumes, foreign trade turnover, employment, and the competitiveness of the host economy. The key features of political risk management of TNCs are identified and characterized. The political risks of TNCs are related to their interpretation, classification and methods. The means of reducing the degree of risk include: risk avoidance, retention, risk transfer. Ways to reduce the degree of risk include: diversification, acquisition of additional information, limitation, insurance, hedging. It has been proven that the main advantage of risk communications as an effective ancillary way to manage the political risks of TNCs at the state level, especially in the early stages of public policy making, is that it allows decision makers to better and timely inform stakeholders about risks, and to effectively exchange data between different parts of the public administration system, including effective mitigation measures. The main directions for TNC investment in 2018 are analyzed. The negative consequences of TNCs and ways to overcome them are identified.

Keywords: TNCs, investment market, foreign direct investment, risk, political risk, political risk management, risk management, communication risk.

Болотина Е. В., Шубная Е. В., Бородай А. В., Стешенко Н. Л. Особенности управления политическими рисками транснациональных корпораций в условиях глобализации экономики

В статье рассмотрена специфика функционирования ТНК, их современная деятельность на инвестиционном рынке. ТНК на современном этапе развития являются одними из важнейших субъектов международных экономических отношений. Инвестиционная деятельность транснациональных корпораций осуществляет непосредственное влияние на состояние платежного баланса, объемы производства, внешнеторговый оборот, занятость, конкурентоспособность принимающей экономики. Определены и охарактеризованы ключевые особенности управления политическими рисками ТНК. Особенности политических рисков ТНК связаны с их интерпретацией, классификацией и применяемыми методами. К средствам снижения степени риска относятся: избежание риска, удержание его, передача риска. К способам снижения степени риска относятся: диверсификация, приобретение дополнительной информации, лимитирование, страхование, хеджирование. Доказано, что основное преимущество риск-коммуникаций как эффективного вспомогательного способа управления политическими рисками ТНК на государственном уровне, особенно на раннем этапе становления государственной политики, заключается в том, что это позволяет лицам, которые принимают решение, лучше и своевременно информировать заинтересованные стороны о рисках, а также осуществлять эффективный обмен данными между разными частями системы государственного управления, в том числе относительно действенных мероприятий их смягчения. Проанализированы главные направления для инвестирования ТНК за 2018 г. Определены отрицательные последствия деятельности ТНК и пути их преодоления.

Ключевые слова: ТНК, инвестиционный рынок, прямые иностранные инвестиции, риск, политический риск, управление политическими рисками, риск-менеджмент, риск-коммуникации.

Стаття надійшла до редакції 30.08.2021

Прийнято до друку 24.09.2021